

Михальська О.*

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПОШУКИ КОНСЕНСУСУ

Україна і Польща вступили в XXI сторіччя з історично новою якістю двосторонніх відносин. Зусиллями політичних та інтелектуальних еліт обох країн вдалося досягти певних успіхів у процесі міжнаціонального примирення та порозуміння, визначити площини взаємовигідного співробітництва. Попри те, що Україна проводить політику на розбудову відносин з численними країнами Європи і світу, розвиток багатоаспектних взаємин з Польщею носить пріоритетний характер.

Історія сучасних українсько-польських відносин починається 2 грудня 1991 р., коли Республіка Польща першою у світі офіційно визнала державну незалежність України, а вже 4 січня 1992 р. між нашими державами було встановлено дипломатичні відносини. Загалом у розвитку відносин незалежної України з Польщею можна виділити чотири періоди:

1. 1992-93 рр. – встановлення контактів, «відкриття» України для польської політичної еліти, підписання перших двосторонніх документів, спільне вивчення можливостей партнерів;

2. 1993-99 рр. – розвиток міжвідомчих зв'язків та договірно-правової бази, виведення двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства;

3. 1999–2003 рр. – наповнення реальним змістом українсько-польського стратегічного партнерства, що стає важливою складовою базових цінностей європейської спільноти. Польща, водночас із вирішенням завдань вступу в ЄС та НАТО, сприяє зближенню України з ними, стає «провідником» у здійсненні євроатлантичних та європейських інтеграційних прагнень нашої держави;

4. З 2004 р. основним аспектом двосторонніх відносин стали політичні консультації, спрямовані на підготовку України до вступу до ЄС та входження до Шенгенської зони.

Нормативна база, що є основою для формування українсько-польських політичних взаємин та їх всебічного аналізу, включає «Декларацію про принципи та основні напрями розвитку українсько-польських відносин», «Договір між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво», «Спільну декларацію Президента України і Президента Республіки Польща», «Спільну заяву Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання», «Декларацію Міністрів закордонних справ Республіки Польща і України про основи формування польсько-українського партнерства».

Важливими джерелами із зовнішньополітичної діяльності України і Польщі виступають також промови перших офіційних осіб держав. Офіційні виступи українських Президентів Л.Кравчука, Л.Кучми, В.Ющенка та польських лідерів А.Кваснєвського і Л.Качинського дають змогу скласти цілісне уявлення про напрямки, цілі, пріоритети української та польської зовнішньої політики, а також їх взаємодію.

* студентка 4 курсу відділення «міжнародна інформація» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: ас. Кучмій О.П.

Сьогодні у відносинах з Республікою Польща напрацьовується модель відносин України з розширеним Європейським Союзом. Українсько-польське співробітництво характеризується динамічним поступальним розвитком, що зумовлюється збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах, їх глибинними історичними та культурними зв'язками. Міждержавним взаєминам притаманна висока інтенсивність двостороннього діалогу на найвищому, а також на регіональному та місцевому рівнях, зростання гуманітарних контактів та розгалужена мережа постійних консультаційних механізмів двостороннього співробітництва.

Зростають і поглиблюються культурні і гуманітарні контакти між нашими країнами, чому сприяє успішне проведення у 2004 році програм Року Польщі в Україні, а у 2005 – Року України в Польщі. Співробітництво у галузі культури та освіти протягом останнього часу, набирає нового виміру: у жовтні 2001 р. у м. Любліні, за ініціативи Президентів України та РП, відкрито Європейський колегіум польських та українських університетів, здійснюються спільні дослідження в галузі історії українсько-польських стосунків, україністики та полоністики. Велика увага приділяється забезпеченню представникам національних меншин - польської (147 тис. чол.) в Україні і української (близько 37 тис.) - в Польщі, належних умов для вивчення рідної мови.

Як бачимо, українсько-польські відносини охоплюють практично всі площини двосторонньої взаємодії держав, а також євроатлантичних структур. Як будь-якій системі, що розвивається, для них характерні періоди активізації і певного охолодження, пошуку компромісів. Такі коливання рівнів розвитку взаємин пояснюються внутрішньополітичними факторами, світовою кон'юнктурою, а також економічною взаємозалежністю не тільки на двосторонньому, а й багатосторонньому рівнях.

Якщо з середини 90-х років ХХ ст. українсько-польським відносинам притаманна динаміка нарощування потенціалів двосторонньої взаємодії, що дало привід оголосити відносини стратегічними, то з початку нового тисячоліття спостерігається певне охолодження у двосторонніх відносинах.

Можна припустити, що причини зазначеного полягають в активному просуванні в ці роки Польщі до євроатлантичних структур. При цьому простежується певна закономірність: етапи дистанціювання від України збігалися у часі з успіхами Польщі на шляху просування до НАТО і ЄС. Країні необхідно було вирішити безліч проблем, найболючіші з яких пов'язані зі станом сільського господарства, вільним рухом робочої сили, переглядом законодавчої бази, вибором торговельних партнерів та ін. У геостратегічному вимірі до цих питань додається насторожене ставлення з боку ЄС до Польщі як до «проамериканського троянського коня» її партнерів по ЄС — провідних країн Європи — Франції і Німеччини. Намагання Польщі підтримати Україну саме в цей період негативно сприймалося в деяких країнах Євросоюзу.

Окрім того, переосмислення суті і змісту українсько-польських відносин польські урядові кола пов'язують зі зміною стану польсько-російських відносин, що останнім часом набули «здорового прагматизму й історичної відповідальності». Польськими ЗМІ тиражувалася ідея про переорієнтацію зовнішньої східної політики на Російську Федерацію, яка, як зазначалося в урядовій «Жеч посполіта», «завжди йшла назустріч полякам, починаючи з М. Горбачова, який разом з керівником польської держави вперше (за роки існування СРСР) заявили про примирення, розв'язали проблему Катині».

Охолодження у відносинах Києва і Варшави було наслідком не лише політичних причин. До них додається і те, що Польща не задоволена реаліями нинішньої політики українських владних кіл, які віддають перевагу російському капіталу. Тим часом, польський економічний потенціал розглядає Україну як широкий ринок збуту, тобто зону потенційного розширення економічної експансії. Україна для Польщі є другим за обсягом ринком

збуту польських товарів серед країн Центральної та Східної Європи (після Чехії) та посідає за цим показником 11 місце серед країн світу. Польща посідає п'яте місце серед партнерів України за імпортом і четверте — за експортом.

Не сприяє поліпшенню відносин двох країн і розгорнута кампанія конфронтаційного характеру, що мала місце у польських засобах масової інформації щодо минулого і майбутнього України.

До цього додаються невирішені проблеми українських ветеранів, які опинилися на польській території, захист мовних прав національних меншин – усе це вилилося у протистояння певних політичних сил, метою яких є нагнітання негативу в українсько-польських відносинах.

Тому сувора об'єктивна реальність вимагає від обох країн тісної взаємодії та поглиблення політичного діалогу з метою налагодження системи двостороннього стратегічного партнерства.